

Výnimočné školy

Igor Bielich

Slová podľa dobového výskytu

Slová podľa dobového výskytu

Slovná zásoba slovenčiny sa neustále vyvíja a mení. Nové slová vznikajú, iné sa prestávajú používať, iné bývajú nahradené novšími pomenovaniami. Slová vznikajú a postupne zastarávajú vtedy, keď z aktívneho používania prechádzajú do pasívneho a potom sa postupne zabúdajú, až kým celkom nezaniknú a nevypadnú z jazyka. **Slovnú zásobu** slovenčiny členíme podľa rôznych kritérií. Jedným z kritérií je členenie slov podľa dobového výskytu.

Rozlišujeme:

1. historicky bezpríznakové
2. historicky príznakové slová.

Historicky bezpríznakové slová - sem zaraďujeme slová, pri ktorých nepociťujeme historicky príznak, čiže používajú sa od najstarších čias vývoja jazyka až podnes. Napríklad: mama, osobné zámená - ja, ty, on..., dnes, včera...

Historicky príznakové slová

Rozlišujeme štyri typy:

1. Archaizmy,
2. Historizmy,
3. Zastarané a zastarávajúce slová,
4. Neologizmy.

1

Archaizmy - sú slová, ktoré pomenúvajú existujúce veci alebo javy, no sú postupne nahradené modernejšími pomenovaniami, a preto sa prestávajú pôvodné archaizmy používať.

Napríklad: letá (roky), cvičba (cvičenie), časoslovo (sloveso), cirkeľ (kružidlo), bájkopisec (bájkár)...

Historizmy - sú slová, ktoré pomenávajú veci a javy, ktoré sa prestali používať a zanikli v bežnej reči.

Napríklad: cylinderky (vreckové hodinky), zlatka (peniaz), hajdúch (panský sluha), halapartňa (zbraň)...

Zastarané a zastarávajúce slová - sú slová, ktoré pomenúvajú existujúce veci a javy, no postupne sú vytláčané z aktívnej slovnej zásoby a nahrádzané novšími pomenovaniami. Zvyčajne zastarané slová používa staršia generácia ľudí.

Napríklad: bukréta (kytica), choseň (úžitok), knihovňa (knižnica), rínok (trh), veselie (svadobná hostina)...

Neologizmy – sú slová, ktoré pomenúvajú nové veci, javy alebo predmety. Sú najnovšími slovami v slovnej zásobe. Napríklad: mobil, esemeska, trenažér, oxymeter...

Slovná zásoba podľa dobového výskytu

historicky príznakové slová:	charakteristika
a) archaizmy	pomenúvajú existujúce veci a javy, no boli nahradené modernejšími slovami
b) historizmy	pomenúvajú veci a javy, ktoré zanikli a už sa bežne nepoužívajú
c) zastarané a zastarávajúce slová	postupne prechádzajú do pasívnej slovnej zásoby a prestávajú sa používať
d) neologizmy	novovytvorené slová v slovnej zásobe, pomenúvajú nové predmety, veci a javy
historicky bezpríznakové slová	slová, pri ktorých nepociťujeme ich zastaranosť alebo iný prejav dobového výskytu

2

Záverečné zhrnutie:

- ✓ slová podľa dobového výskytu člením na historicky príznakové slová a historicky bezpríznakové slová,
- ✓ historicky bezpríznakové slová – používajú sa od najstarších čias vzniku jazyka a nepociťujeme pri nich dobový výskyt,
- ✓ historicky príznakové slová – pociťujeme pri nich zastarávanie slov,
- ✓ historicky príznakové slová sú:
 - a) archaizmy,
 - b) historizmy
 - c) zastarané a zastarávajúce slová,
 - d) neologizmy

